

לעילוי נשמת

מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

רבא בר שרשום החזיק בקרקע של יתומים

רבא בר שרשום הלווה ממון לאדם אחד, ונטל ממנו את **שדהו במשכון**, [במשכנתא דסורא, שכל שנה תחת מקצת החוב, ובסוף הזמן חוזרת לבעלים], והיתה השדה תחת ידי רבא בר שרשום **יותר משלוש שנים קודם מותו של בעל השדה** ואחר כך מת, **והמשיך רבא בר שרשום להחזיק בה**.

- **אם היה טוען, קניתי אותה מבעליה, ואבד שטרי, כי כבר החזקתי בה שלוש שנים בחיי המוכר:**

לפירוש רשב"ם – לא היה זוכה בקרקע בלא שטר, כי יש קול ועדות שהשדה של היתומים, שהרי מפורסם שעתה תמו שני המשכנתא, ומאחר שידוע שבתורת משכון באה השדה לידו, ולא בתורת קניין, הרי זה כמחאה שעל ידה היה לו לשמור שטרו, ומאחר שאין שטרו בידו, יחזיר את הקרקע ליתומים.

והתוס' כתבו – שכן הדין כשהיה ידוע שבתורת משכנתא באה השדה לידו, אבל אם לא היה הדבר ידוע, אלא שהיה על כך קול בעלמא, אין זה נחשב כמחאה, ונאמן לומר שקנה את השדה, ולא שמר שטרו, כי כבר החזיק בה שלוש שנים בחיי המוכר.

- **ואם היה טוען, מחזיק אני בשדה אחר שתמו ימי המשכנתא, כי בעל הקרקע שמת היה חייב לי ממון נוסף, ובאכילתי אני גובה חובי, לכל הפירושים אינו נאמן:**

לפירוש רשב"ם – דין פשוט הוא שאינו נאמן, שהרי אין שום טענה אחרת שהיה נאמן בה להחזיק בשדה, כי אם היה טוען שקנה את השדה, גם כן לא היה נאמן, ואין לו שום מיגו.

ואף לפירוש התוס' – אינו נאמן לומר שאוכל את השדה בחובו, מיגו שהיה טוען שקנה אותה, אף על פי שאם היה טוען שקנה היה נאמן, כי אין זה מיגו, משום שכנגד הטענה שקנה, יש קול המכחישו, וכנגד הטענה שאוכל בחובו אין קול המכחישו, ומאחר שאדם מעדיף לטעון טענות שאין להם הכחשות, הטוען טענה שאין לה הכחשה, אינו נאמן במיגו שהיה טוען טענה שיש לה הכחשה, אף על פי שהיה נאמן בה כנגד ההכחשה.

וכתבו התוס', שמה שמשמע מסוגיה זו, שאם היה לו מיגו היה גובה חובו מהיתומים, אין זה אלא לדעת רב הונא בריה דרב יהושע, האומר שמה שאין גובים חובות מיתומים, הוא מחשש שכבר קיבל חובו מאביהם, ואם כן כשנאמן שלא קיבל חובו, יגבה. אבל לדעת רב פפא האומר שאין גובים חובות מיתומים, כי פריעת בעל חוב מצווה, וקטנים אינם בני מצוות, אין המיגו מועיל לעשותם בני מצוות, ואי אפשר לגבות את החוב.

אין שבועת היסת על טענת ספק

כתבו התוס' [בד"ה מיגו] שאין נשבעים שבועת היסת על טענת שמא.

דין הדקל שהניח קרובו של רב אידי בר אבין

קרובו של רב אידי בר אבין מת, והניח דקל, **ובאו שנים ואמרו שהם קרובי המת יותר מכל, ולהם דין הירושה, אבל לא היה לאחד מהם שום ראיה על כך.**

האחד היה רב אידי בר אבין, והשני היה אדם אלים יותר ממנו, ומאחר שכשאין לאחד מהם ראיה, ואין אחד מהם מוחזק, הדין הוא כל דאלים גבר, [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ל"ד], **החזיק אותו אדם בדקל.**

ובמה שהיה אחר כך מצינו כמה גרסאות במפרשים:

לגרסת רשב"ם – לבסוף הודה אותו אדם שרב אידי קרוב ממנו, ולו משפט הירושה. רב חסדא סבר, שבאמת אין כאן הודאה, אלא שהתרצה לוותר לרב אידי, ולתת לו את הדקל במתנה, אבל מה שאכל עד עתה אינו חייב לשלם, כי באמת לא הודה שאין הדקל ראוי לו, ואם כן לדבריו בדין אכל עד עתה, ואין להוציא ממנו

בלא ראייה. **ואביי ורבא סבורים שיש כאן הודאה גמורה**, שרב אידי קרוב ממנו, והדקל ראוי לרב אידי מעיקר הדין, **ואם כן כל מה שאכל עד עתה**, משל רב אידי אכל, **וחייב לשלם** לו.

ולגרסת התוס' – לבסוף אותו אדם נתן את הדקל לרב אידי בלא להודות שרב אידי קרוב ממנו. ובזה **סבר רב חסדא**, מאחר שאין כאן הודאה שהדקל של אידי, אלא שהתרצה לוותר לרב אידי, ולתת לו את הדקל במתנה, **אינו חייב לשלם לו מה שאכל עד עתה.** **ואביי ורבא סבורים שיש כאן הודאה גמורה**, שרב אידי קרוב ממנו, **שאם לא היה קרוב ממנו לא היה מוותר לו על הדקל, ומאחר שהודה שהדקל ראוי לרב אידי מעיקר הדין**, כל מה שאכל עד עתה, משל רב אידי אכל, **וחייב לשלם לו.** [ולפי הגרסא הזו, אם היה מודה בפירוש שרב אידי קרוב ממנו, הכל מודים שמשלם גם את הפירות שאכל].

ולגרסה דחוייה בתוס' – לבסוף הודה אותו אדם שרב אידי קרוב ממנו, ולו משפט הירושה, **ואם כן יש לרב אידי לקבל את הדקל, ואת הפירות שאכל עד עתה, אלא שהיה טוען שלא אכל פירות**, ולכן אינו חייב לשלם, **ולרב אידי היו עדים שאכל פירות.** **רב חסדא סבר שהוא נאמן לומר שלא אכל פירות**, ואינו חייב לשלם, **מיגו שלא היה מודה לרב אידי שהוא קרוב יותר**, והיה הדקל כולו בידו, ולא היה חייב לשלם כלום. **ואביי ורבא סבורים שאין מיגו מועיל כנגד עדים**, ומאחר שעדים אומרים שאכל פירות, אינו נאמן אף על ידי המיגו.

ולגרסת ר"ח – לבסוף באו עדים, והעידו שרב אידי קרובו של המת, אבל על המחזיק לא ידעו אם הוא קרובו או לא, ובזה זכה רב אידי בדקל, אף על פי שיתכן שגם אותו אדם היה קרובו של המת, ואף יתכן שהיה קרוב יותר מרב אידי, כי על כל פנים לא היה לו שום הוכחה שהוא קרוב של המת, ומאחר שרב אידי היה קרובו בוודאי, ואותו אדם היה ספק קרוב, רב אידי זכה בדקל, **ומאחר שזכה בו, רצה שישלם לו אותו אדם כל מה שאכל עד עתה.** **רב חסדא סבר שאינו חייב לשלם את הפירות שאכל עד עתה**, כי לעניין זה **נאמן לומר שאכל כדין, מחמת שהוא קרוב יותר מרב אידי, מיגו שהיה אומר לא אכלתי כלל, ואין עדים מכחישים אותו לא במה שטוען שהוא קרוב יותר**, ולא במה שהיה יכול לטעון שלא אכל כלל. **ואביי ורבא סבורים מאחר שגוף הדקל יוצא ממנו בדין**, ובזה אין כאן מיגו להאמינו שהוא קרוב יותר, ממילא **חייב לשלם גם הפירות שאכל.**

לזה עדות אבות ולזה עדות חזקה

אחד אומר ירשתי את השדה מאבותיי, ויש עדות שהיתה של אביו עד מותו, וזה אומר ירשתי את השדה מאבותיי, ויש עדות שהחזיק בה שלוש שנים.

לדעת רב חסדא [ורבה בדף ל"א], **אם בעל עדות החזקה היה טוען שקנה את השדה מבעל עדות האבות היה זוכה בשדה**, כי יש לו חזקה עם טענה, ומגו שהיה נאמן לזכות בשדה בטענה שקנה אותה מבעל דינו, נאמן לזכות בשדה בטענה שירש אותה מאבותיו.

ולדעת אביי ורבא [שהלכה כמותם], בעל עדות החזקה אינו נאמן לומר שירש את השדה מאבותיו, אף על פי שהמיגו מסייעו, כי עדים מעידים שהיתה השדה של אבות בעל דינו, ולא מכרו מעולם לאבותיו של המחזיק, ומיגו אינו מסייע טענה שעדים מכחישים אותה [=מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן], שאין מיגו אלא הוכחה שאומר אמת, ומאחר שעדים אומרים שמשקר, איך יוכיח המיגו שאומר אמת, ואם כן **בעל עדות האבות נאמן שהיתה השדה של אבותיו**, [ואף על פי שעדים אומרים שהחזיק זה שלוש שנים, אין חזקתו כלום, כי חזקה בלא טענה היא, שהרי אינו טוען שקנה את השדה, אלא שירשה מאבותיו].

דין הפירות כשהחזיק

בקרקע בלא עדות על חזקה

מחזיק בקרקע בלא שטר, ואומר שקנה והחזיק בה כבר שלוש שנים, ואין לו עדים על כל אותם שלוש שנים.

אם אין לו עדי חזקה כלל, הקרקע חוזרת לבעלים הראשונים, כי אין שום עדות שהחזיק בקרקע, והרי זה כמי שאין לו חזקה כלל.

אבל פירות שאכל [על פי דבריו], **ישבע שבועת היסת שאכל כדין**, על ידי שקנה את הקרקע, **ולא ישלם**. ואף על פי שהקרקע יוצאת ממנו, והודה שאכל פירותיה, ואם כן הרי זה כמודה שאכל פירות שאינן שלו. והטעם לזה, כי אם היה אומר לא אכלתי אלא מעט, היה נאמן, ולא היה משלם פירות כפי שאכל באמת, ולכן גם עתה שטוען שאכל הרבה, ושלו אכל, נאמן, ואינו חייב לשלם מה שאכל. ואין זה מיגו במקום עדים, שהרי אין עדות המכחישה את טענתו, שקנה את הקרקע. [אלא לפי שאין לו עדות חזקה, אין הקרקע נשאת בידו].

ואם יש לו עדים על מקצת שני החזקה [הדרא ארעא, כלומר], **הקרקע חוזרת לבעלים הראשונים**, כי אין שום עדות שהחזיק בקרקע, שלוש שנים שלמות, והרי זה כמי שאין לו חזקה כלל.

[והדרי פירי, כלומר], **ופירות אותם שנים שהעדים מעידים שאכל, ישלם**, שהרי אכל שלא כדין. ואינו נאמן לומר, שאכל כדין, על ידי שקנה, במיגו שהיה אומר לא אכלתי אלא מעט, כי העדים מעידים שאכל, ומבטלים טענת מיגו שלו.

לא חציף איניש למיכל פירי זלאו דיליה

מי שהחזיק בקרקע בלא שטר או חזקת שלוש שנים, ואכל פירותיה, על ידי שאמר שהוא אריס בה, או שקנה אכילת פירות של מספר שנים, נאמן בשבועת היסת, ואינו חייב לשלם פירות שאכל.

ואף על פי שעדים מעידים שאכל את הפירות, [ואם כן אין כאן מיגו שהיה אומר לא אכלתי]. וגם עדים מעידים שהקרקע של בעליה הראשונים, [ואם כן שלהם ראויים להיות הפירות].

והטעם לכך שהוא נאמן, **כי דבר ידוע הוא שאין אדם חצוף לאכול פירות חבירו שלא ברשות, ואם עשה זאת, ודאי ברשות עשה.**

ובאמת מטעם זה היה לנו לומר שכל המחזיק בקרקע חבירו נאמן לומר שהיא שלו מיד, שהרי אין אדם חצוף להחזיק בשל חבירו בלא רשות, אלא מאחר שרגילים לכתוב שטרות על מכירת קרקעות, וזה אין לו שטר, יש פגם בחזקתו, אבל אכילת פירות אין רגילים לכתוב עליה שטר, ואין פגם בזה שאין שטרו בידו, ולכן נאמן לומר שקנה את הפירות שאכל, [ואפילו אינו מוחזק בהם, כגון שמונחים ברשות שאינה שלו].

ומהטעם הזה, הבא בפנינו ואומר, פלוני מכר לי פירות דקלו, אלך ואלקטם, אם אין ידוע שהבעלים מוחים בו, ב"ד מתירים לו לעשות זאת בלא ראייה שהדין עמו, כי ודאי אינו חצוף ללקט פירות שאינם שלו. [ר"י וריב"ם מפרשים, שדין זה אמור רק באומר ללקט פירות, אבל אומר לקצוץ את ענפי האילן אינו נאמן לומר שברשות עושה, שאין רגילות למכור דברים כאלה].

וכל זה לעניין מה שכבר אכל, **אבל משעה שהבעלים אומרים שלא מכרו לו אכילת פירות, שוב לא יאכל בלא ראייה שקנה מהם את הפירות, שאם לא כן, כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיה, ויאמר לפירות ירדתי, ולא נחוש לערעורו של בעל הקרקע.**

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית